

Tekst 5

Søren Schauser: ”Er lydbøger »snyd« på læsevægten?”

Artikel, Berlingske, 2. januar 2019

Er lydbøger »snyd« på læsevægten?

Lydbogen er blevet et hit. Men er det lige så godt at lytte som at læse? Foto: Thomas Lékfeldt

Amerikansk professor har sat gang i en litterær fejde: Vi opfatter lydbog og podcast som mindre fine end skrevne ord – men det er helt forkert, siger han. Dansk professor føler sig knap så sikker.

Af Søren Schauser shx@berlingske.dk

¹ Du læser avis. Og børnene derhjemme skal sikkert læse lidt hver dag.

For når man læser noget, kommer man jo lige et skridt foran - hvorimod man ikke ⁵ bliver meget klogere af den sædvanlige småsnak i kantinen.

Eller hvad? Ville vi få nøjagtig samme eller måske endda større udbytte af eksempelvis en god lydbog?

¹⁰ Amerikanske forskere med Daniel T. Willingham i front mener ja og har samtidig tændt op under en debat om læsningens naturgivne velsignelser:

Vi mennesker skal ikke nødvendigvis se læsning som den hellige gral, lyder deres konklusion. Vi kunne faktisk lige så godt tage en snak med naboen eller høre lydbog i fitnesscentret. Måske endda med fordel i visse tilfælde.

²⁰ Daniel T. Willingham er psykolog på University of Virginia med læsning som speciale og kendt som en isbryder på læsefeltet.

Han udgav bestselleren »The Reading Mind« sidste vinter og satte ekstra blus på debatten om skrift versus tale med en kronik i New York Times lige før jul:

Det skrevne sprog er et fænomen med ²⁵ højst 6.000 år på bagen, fremhæver han.

³⁰ Mennesket har slet ikke udviklet en proces i hjernen specielt beregnet til det skrevne sprog endnu.

Vi bruger derfor stadig erfaringer fra det hørte ord i vores arbejde med afkodning af det læste ord og vil altså ofte forstå ³⁵ ordene bedst i en lyttet version.

Professoren fra Virginia er som

Alle er vilde med**»lytteratur«**

Boghandlernes statistik peger på lydbøger som en industri i dramatisk vækst:

Salget af trykte bøger på dansk har ligget nogenlunde stabilt de seneste år. Salget af bøger til skærm er vokset med omkring 15 procent om året og nærmer sig nu en femtedel af forlagenes samlede omsætning.

Men lydbøger har vist sig som højdespringeren over alle i dansk litteratur med en vækst på over 30 procent om året og en samlet omsætning på op mod 90 millioner kroner.

Teologen og filosofen Augustin blev så sent som i 4. århundrede e.Kr. berømt for en særlig evne: Han kunne læse i en bog uden at bevæge læberne samtidig. Fænomenet var en bedrift i de dage!

NYHED

udgangspunkt en varm tilhænger af læsning som sådan.

40 Han ser stadig læsning af eksempelvis faglige tekster som nødvendig og henviser til en undersøgelse af fagligt indhold på tekst og podcast:

Forsøgspersoner fik hver 22 minutter 45 til en vanskelig artikel med henholdsvis skrevne og indtalte ord og scorede klart højest i forståelsen af de skrevne ord.

Men det vil kun være sådan indtil videre, skriver professoren.

50 »Efterhånden som lydbøger bliver mere

almindelige, vil den gennemsnitlige lytter blive stadig mere erfaren i sin afkodning af dem.«

Udfordringen med litteratur på lyd 55 handler ifølge Willingham mere om vores udfordring med multitasking - altså at fire ud af fem lydbøger høres i forbindelse med andre aktiviteter.

Den amerikanske forsker har måske 60 nok en pointe, siger professor Lars Qvortrup fra DPU ved Aarhus Universitet.

»Vi forbinder læsning med prestige. Skrift ejer fremdeles en særlig kvalitet i 65 dannede menneskers øjne,« siger han. *Men af en god grund?*

»Ja, læsning af tekster er utrolig mange ting - og de kvaliteter kan selv den bedste podcast slet ikke komme i nærheden af.«

Lars Qvortrup fremhæver det skrevne 70 ord som langt mere åbent af natur: Indtalleren af en lydbog må nødvendigvis fremtidsige teksten med en bestemt tone eller retning - hvor det skrevne ord stadig overlader alt til læserens egen fantasi.

75 Han fremhæver også vores mange niveauer af læsning: Folk på vej til eksamen skal kunne skimme en tekst meget hurtigt og trækker så på teknikker indøvet gennem mange år.

80 Professoren ser opråbet fra sin amerikanske kollega som seneste led i et meget gammelt opgør mellem den elitære og den folkelige side af dannelsen og bruger Grundtvigs opgør på akademiet i Sorø 85 som eksempel:

»Man skulle ikke bare sidde og læse hele dagen dengang,« siger Lars Qvortrup.

»Man skulle op af den magelige stol og synge eller opdage naturen sammen. 90 Grundtvigs kærlighed til det levende ord ejer en parallel i podcastens talte ord og har ad den vej fået et meget grundlæggende tag i os - på godt og ondt.«